

İSTANBUL

EĞİTİM DERGİSİ

ISTANBUL EDUCATION JOURNAL (ISTJ)

Istanbul Eğitim Dergisi, 2024

Cilt.1 Sayı.1 Sayfa. 74-97

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi

Tufan Uludağ^{1*}, Orkun Osman Bilgivar²

^{1*}Sorumlu yazar, Millî Eğitim Bakanlığı, Kemal Halil Tanır İlkokulu, İstanbul, Türkiye

✉ tufanuludag06@gmail.com orcid.org/0009-0004-7756-8793

²İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

 orcid.org/0000-0001-7002-6191

Makale Geliş Tarihi: 16/11/2024

Makale Kabul Tarihi: 27/12/2024

Öz

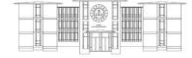
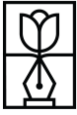
Bu çalışmanın amacı okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklem grubu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Kâğıthane ilçesinde bulunan ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan toplam 385 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinde ilişkisel tarama kullanılmıştır. Araştırmanın verileri "Demografik Bilgi Formu", "Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği Ölçeği" ve "Öğretmen Etik Davranışlar Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın verilerine frekans ve yüzdelik dağılımı, normallik testi, pearson kolerasyon analizi, basit regresyon ve çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, okul yöneticilerinin "iletişim yönetimi" ve "öğretime odaklaşma" boyutlarında iletişim sürecindeki etkililiği, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını pozitif yönde etkilemekte ve aralarında anlamlı bir ilişkiye işaret etmektedir. Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ile öğretmenlerin mesleki etik davranışları arasında yüksek düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği öğretmenlerin mesleki etik davranışlarının anlamlı yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını arttırdığı; bunun da öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına pozitif yönde yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticileri öğretmenlerin bireysel farklılıklarına göre iletişim kurmaya özen göstererek, öğretmenlerin iş performansı ve iş doyumunu artıracak motive edici bir iletişim tarzı benimseyebilir. Öğretmenlerin mesleki etik davranışlarında etkili olabileceği düşünülen yöneticilerin liderlik özellikleri, kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet vs. gibi örgütsel değişkenler üzerinde de çalışmalar yapılabilir.

Anahtar kelimeler: İletişim, meslek etiği, okul yöneticisi, öğretmen.

Atf bilgisi: Uludağ, T. ve Bilgivar, O. O. (2024). Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına etkisi. *İstanbul Eğitim Dergisi*, 1(1), 74-97.

İntihal: Bu makalenin benzerlik oranı intihal.net ile kontrol edilmiş olup incelemesi en az iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik ilkesi ile gerçekleştirilmiştir.

Telif hakkı: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmalarını [Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) kapsamında yayımlanmaktadır.

The Effect of School Administrators' Effectiveness in the Communication Process on Teachers' Professional Ethical Behaviours

Tufan Uludag^{1*}, Orkun Osman Bilgivar²

^{1*}Corresponding author, Ministry of National Education, Kemal Halil Tanir Primary School, Istanbul, Türkiye

✉ tufanuludag06@gmail.com orcid.org/0009-0004-7756-8793

²Istanbul Sabahattin Zaim University, Department of Guidance and Psychological Counseling, Istanbul, Türkiye orcid.org/0000-0001-7002-6191

Date of submission: 16/11/2024

Date of acceptance: 27/12/2024

Abstract

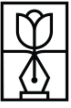
This study aims to examine the effect of school administrators' effectiveness in the communication process on teachers' professional and ethical behaviours. The study's sample group consists of 385 teachers working in primary, secondary, and high schools in the Kagithane district of Istanbul province in the 2023-2024 academic year. Correlational survey in quantitative research methods is used in the research. The study data are obtained using the "Demographic Information Form", "School Administrators' Effectiveness in Communication Process Scale" and "Teacher Ethical Behaviours Scale." Frequency and percentage distribution, normality test, pearson correlation analysis, simple regression, and multiple regression analyses are applied to the data. According to the findings, school administrators' effectiveness in the communication process in the dimensions of "communication management" and "focus on teaching" positively affects teachers' professional ethical behaviours and indicates a significant relationship between them. It is determined that a high level and significant relationship exists between school administrators' effectiveness in the communication process and teachers' professional, ethical behaviours. In addition, it is concluded that school administrators' effectiveness in the communication process is a significant predictor of teachers' professional, ethical behaviours. According to the results obtained, it is concluded that school administrators' effectiveness in the communication process increases teachers' professional ethical behaviours, which is positively reflected in teachers' professional ethical behaviours. School administrators can adopt a motivating communication style to increase teachers' job performance and satisfaction by communicating according to teachers' individual differences. Studies can also be conducted on organizational variables such as leadership characteristics of administrators, personality traits, age, gender, etc., which are thought to be effective on teachers' professional ethical behaviours.

Keywords: *Communication, professional ethics, school administrator, teacher.*

Cite as: Uludag, T. & Bilgivar, O. O. (2024). The effect of school administrators' effectiveness in the communication process on teachers' professional ethical behaviours. *Istanbul Education Journal*, 1(1), 74-97.

Plagiarism: This article's similarity rate is checked via intihal.net, and its review is carried out by at least two referees using the double-blind review principle.

Copyright: Authors own the copyright to their work published in the journal under the [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License \(CC BY NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Giriş

Eğitimin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için okul yöneticileri ile öğretmenler arasındaki etkili iletişim büyük önem taşımaktadır. Hoy ve Miskel (1991), iletişimin eğitimsel hedeflere ulaşma sürecinde bireylerin eşgüdümünü sağlama ve örgütlenme üzerinde önemli bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, hedeflerin davranışa dönüştürülmesinde iletişimin etkili bir şekilde kullanılmasını yöneticilerin temel görevlerinden biri olarak belirtmektedir. Başar' a (1997) göre okul yöneticilerinin, öğretmen ve çalışanlar ile ortak bir paydada buluşması ancak etkili bir iletişim ile mümkündür. Bir insanı doğru kurallara yönlendirmek ve doğru kurallarla yaşayarak mantıklı açıklamalar ile ikna etmek etik kuralların temelidir (Ewing, 1984). Meslek üyelerinin, inançları, görüşleri, dinleri ya da kültürleri gibi sebepler kişilerin eylemlerini belirlemesi ve karar vermesine yön verir. Bu bağlamda "evrensel bir etik" oluşturulmaya çalışılmıştır (Kuçuradi, 2003). Öğretmenlerin mesleki sorumluluklarıyla beraber topluma karşı da sorumlulukları vardır (Pelit ve Güçer, 2006). MEB (2017) Öğretmenlik mesleği, bilgi, beceri, tutum, yeterlik ve değerler olarak belirlemiştir. Meslek etiği son zamanlarda öğretmen yetiştirme sistemi ile tartışmalarda sıklıkla yer almakta ve meslek etik dersinin öğretmen yetiştirme programlarında olması gerektiği söylenmektedir. Campbell (2013) ve Watras (1986) öğretmen adaylarının eğitimlerinin bir parçası olan öğretmenlik meslek etiğine özgü zorunlu bir dersin olması gerektiğini belirtmiştir. Lisans öğrencilerine zorunlu ders olarak "Eğitimde Etik ve Ahlak" dersi verilmesi ile birlikte öğretmen adaylarının meslek etiği ve ahlaki ile ilgili konularda bilgi ve beceri kazanmaları istenmiştir (YÖK, 2018).

Okul yöneticileri liderlik rolüne uygun bir şekilde etik davranışlar göstererek öğretmenlere yol göstermelidir (Arslantaş ve Dursun, 2008). Öğrenciler değerlerini yaşadıkları çevreden kazanırlar. Eğitim kurumları da öğrencilere doğru değerlendirme yapabilmeleri, gerçekleri görebilmeleri ve iyiyi bulabilmeleri için uygun ortam yaratmaktadır. Bu amaçla öğrencilere ahlaki ve etik değerlerin kazandırılmasında okul yöneticileri ve öğretmenlerine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir (Levent, 2021). Okul yöneticilerinin öğretmenlerle etkili iletişimi öğretimin gerçekleştiricisi olan öğretmenlerin etik kurallara önem verip vermemesi veya içselleştirmesiyle direkt ilgilidir. Karslı'ya (2004) göre liderin yönetimsel davranış ve kararlarında, adil, eşit, dürüst, hoşgörülü, saygılı, şeffaf ve sorumluluk almak gibi etik ilkelere dikkat etmelidir. Bu bakımdan okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiğini ve öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını belirlemenin faydalı olacağı düşünülmüştür. Araştırmada, konuyla ilgili kuramsal bilgilerden bahsedildikten sonra, okul müdürlerinin iletişim

sürecindeki etkililiğini ve öğretmenlerin etik davranışlarını belirlemek için yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

İnsanlar belli amaçları gerçekleştirmek üzere örgütlenerek bir araya gelir. İnsanlar, farklı insanlarla beraber iş birliği içinde olmalarının hayatlarını kolaylaştırdığını fark ettikleri ilk yıllardan itibaren topluluklar oluşturarak toplu hâlde birlikte yaşamaya başlamıştır (Uras, 2008). İletişim, örgütlerin yönetim sürecinde başarılı olmasında önemli bir etkiye sahiptir. Yönetim süreçleri içerisinde bulunan iletişim süreci de kişi ile gruplar arası etkileşimi arttırmak, insan davranışlarını değiştirmek, örgüt içinde bir iletişim bağı oluşturmak, görevleri gerçekleştirmek ve verimli bir organizasyon gerçekleştirmek için kullanılır (Taymaz, 2007). İletişimin yoğun olarak bulunduğu örgütler arasında eğitim kurumları en başta gelmektedir. Eğitim kurumları yani okullar toplumun şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim kurumlarında iletişim süreçlerinin belirleyenler arasında ilk akla gelen okul yöneticisidir (Açıkalın, 1998). Okul yöneticisi, örgütün vermiş olduğu yetki ile okulda bulunan öğretmenlere göre daha aktif ve etkin konumdadır (Celep, 2000). Okulların nitelikli bir eğitim kurumu haline gelebilmesi ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi bakımından okulların nasıl yönetildiği ve yöneticilerin nasıl iletişim kurması gerektiği günümüzde oldukça önemlidir. İletişim sürecinin etkili olabilmesi için okul yöneticilerinin öğretmenler ve diğer çalışanlar ile iletişimi iyi sağlayabilmeleri ve mesajları doğru anlamlandırmaları gerekir (Başar, 1997).

Okul yöneticileri kurumun bulunduğu çevre ile devamlı etkileşim hâlinde ve okulun hedeflenen amaçlarına daha rahat ulaşması için etkili bir iletişim becerisinde bulunmalıdır. Ferhangi, Seferzade ve Khademi (2014) etkili iletişimin dünyadaki tüm kapıların anahtarı olduğunu belirtir. Çağdaş okul yöneticisi, iletişim becerisi yüksek, gerekli bilgi birikimine sahip, anadiline hâkim, liderlik özellikleri bulunan, kendisini düzgün ifade edebilen, yabancı dil bilen, bilgiyi yöneten, tarih, matematik, mantık ve felsefe eğitimi almış, sağlıklı ve eğitime inanmış olmalıdır (Açıkalın, 2007). Okul yöneticilerinin, etkili kararlar almak, okulda olumlu bir hava meydana getirmek, farklılık gösteren şartlara ve zamana ayak uydurmak, değerlendirmeleri doğru yapmak, planları ve programları etkili biçimde yürütmek, eşgüdümü oluşturmak ve var olan şartları daha iyi hâlde getirebilmek için iletişim becerilerini etkili kullanmaları gerekir (Ada vd., 2015). Böylece okulda çalışanlar arasında sağlıklı ilişkilerin gerçekleşmesi sağlanacaktır (Yüksel, 2004).

Etkili iletişim, insan ilişkilerinde meslek davranışları kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olmakla birlikte mesleki alanlarda çalışanların iletişim becerilerine daha fazla hâkim olmalarını gerektirmektedir (Korkut, 2005). Dünyada yaşanan gelişmeler

beraberinde ülkemizde de mesleki davranış yaklaşımlarına farklı bakışlar getirmiştir. Son yıllarda hem dünyada hem ülkemizde mesleki etik davranışlar ile ilgili profesyonel bir yaklaşım benimsenmektedir. Erdem ve Şimşek (2013) meslek etiğini, mesleğe mensup kişilerin mesleki faaliyetlerinde yol gösteren, neleri yapıp neleri yapamayacaklarını ortaya koyan kurallar bütünü olarak ifade etmektedir. Bu yaklaşım, meslek icra edilirken uyulması gereken kurallara ve sergilenmesi gereken davranış şekillerine bir standart kazandırmıştır (Aydın, 2012). Bireylerin ve toplumların geleceğini çok fazla etkileyen eğitim mesleği, mesleki değerler bakımından profesyonelce yaklaşımlar gerektirmektedir. Eğitimin verimli olması için mesleği yerine getiren bireylere, mesleki etik davranış ilkelerinin gerektirdiği şekilde hareket etme bilincini kazandırmaktadır (Aybek ve Demir, 2012).

Toplumumuzun geleceğini oluşturacak ve yeni nesillerin yetişmesinde oldukça önemli bir unsur olan mesleki etik davranışlarının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Öğretmenlik meslek etiği, mesleğin tüm paydaşlarının mesleki faaliyetlerinde öğrencilerle, velilerle, kendi meslektaşlarıyla ve toplumdaki diğer bireylerle kurmuş oldukları ilişkilerde yerine getirmeleri gereken sorumlulukları, uymaları gereken kuralları ve yapmamaları gereken davranışları açıklayan ilkeler bütünüdür (Erdem ve Şimşek, 2013). Eğitim sistemi, öğretmenlerin mesleki etik davranışları benimsemesini ve öğrencilere bu davranışların öğretilmesi konusunu oldukça önemsemektedir (Strike ve Soltis, 2004). Ülkemizde yapılmış olan öz değerlendirme başvuru araştırmalarına göre öğretmenlerin etik dışı tutum ve davranış sergileme düzeylerinin düşük gözlenmesine (Arslan ve Namlı, 2017) karşın, öğretmenler ile ilgili basında çıkan haberler etik dışı davranışların varlığına işaret etmektedir (Demirkasımoğlu ve Çetin, 2015).

Öğretmen eğitim programlarında meslek etiği konusunun bir ders olarak öğretmen adaylarına verilmesi gerektiği birçok uzman (Warnick ve Silverman, 2011; Strike ve Soltis, 1985; Bull, 1993; Watras, 1986; Strike, 1990; Goodlad, 1990;) tarafından söylenmiştir. Campbell (2013) ve Watras (1986) gibi kimi uzmanlar öğretmen adaylarının eğitimlerinin bir parçası olarak öğretmenlik meslek etiğine özgü zorunlu bir dersin olması gerekliliğini öne sürmüştür. Diğer taraftan Bruneau (1998), Bull (1993), Maxwell ve Schwimmer (2016) ve Coombs (1998) gibi birçok uzman ise öğretmenliğin diğer mesleklere göre sürekli değişen bir durumda olmadığı için meslek etiği eğitimini öğretmen adaylarına zorunlu bir ders yerine öğretmen yetiştirme programlarının bir parçası şeklinde verilmesinin yeterli olacağını söylemişlerdir. İngiltere, Amerika, Kanada, Hollanda ve Avustralya' daki öğretmen yetiştirme programlarında etik eğitimini inceleyen Maxwell ve diğerleri (2016) mevcut programların yalnızca %24'ünde etik konulu zorunlu bir ders

bulduğunu diğerlerinde ise herhangi bir ders bulunmadığını belirtmişlerdir. Bir diğer çalışmada ise Walters, Heilbronn ve Daly (2017) İngiltere'deki öğretmen yetiştiren programlarının etik konusunun program içinde örtük bir şekilde işlendiğini ve hiçbirinde etik üzerine bağımsız bir dersin olmadığını vurgulamıştır. Öğretmenler öğrencileri yetiştirmeden önce kendilerinde bulunan eksik ve yetersiz yanları düzeltmeli, sahip olduğu tüm becerilerini en üst seviyede kullanabilmeli çünkü etik; denetim ve dışsal kuralların aksine içsel güdülerden meydana gelmektedir (Yılmaz, 2002).

Meslek etiğini özümseyip bu ilkeleri mesleki yaşamına aktaran öğretmenler hem öğrencilerine rol model olacaklar hem de yetiştirdikleri insanlarla toplumun düzgün ve sağlam temeller üzerinde yükselmesine katkı sağlayacaklardır (Karataş, 2013). Okul yöneticileri ve öğretmenler, eğitim hizmeti sunma ve bu görevi sağlama sorumluluğunda olan kamu personelleridir. Kamuya olan güveninin azaldığı, mesleki etik davranışların sorgulanarak arttığı söylenebilir. Bu sorgulamalar sonucunda okul çalışanlarının meslek etiği konusunda daha duyarlı olması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Gözütok, 1999). Öğretmenlik mesleği bu anlamda, toplumda saygı gören, yüksek statüye sahip ve kutsal konumdadır. Bu görevi yerine getiren öğretmenler ve yöneticilerden görevleri kapsamında, görevlerini yerine getirirken var olan politikalar ve yasalar kadar mesleki etik ilkelere de uygun hareket etmeleri istenmektedir (Erdoğan, 2012). Yönetim, örgütün değerleri ile stratejik amaçlarının uyumlu olup olmadığının da etik iklim sayesinde belirlemektedir (Cullen, Victor ve Stephens, 1989).

Gül ve Gökçe (2008) örgütsel etik ile birlikte birçok kurumda ortak dilin kullanıldığını ve örgütsel etiğin meydana gelmesinde de önemli bileşenler arasında yöneticilerin bulunduğunu söylemektedir. Yöneticilerin etkili bir iletişim kurması (empati kurabilmesi, astlarını dinlemesi vb.) ve etik davranışlar göstermesi sonucunda tüm çalışanlar etik bir ortama dâhil edilmiş olabilecektir. Etkili iletişim ortamının, özellikle etik kuralara uyulması yönünden farklılıklar yarattığı görülmektedir (İnan ve Pekün 2009). Yöneticilerin yapmış olduğu davranışları gören çalışanlar onları takip edecek ve ortaya çıkan güven ortamı ile beraber etik bir örgüt ikliminin oluşmasını sağlayabilecektir. Aynı zamanda örgüt içinde oluşan etik iklimin örgüt çalışanlarının etik davranışları üzerine olan etkisinin de yüksek olması bu durumun desteklediğini göstermektedir (Erdoğan vd., 2018). Örgüt iletişimi, örgüt içinde etik davranışların ve standartların gelişiminde de önemli bir etkene sahip olduğu tespit edilmiştir (Kırel, 2000). Etkili iletişim ile birlikte adil ve eşit davranışlar, örgüt içerisinde etik olmayan davranışları düzeltmeye yardımcı olur ve bu da çift yönlü etkin iletişim ile desteklenebilir (Brown ve Trevino, 2006).

Her ne kadar okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkinliği ile öğretmenlerin mesleki etik davranışları konusu ayrı ayrı ve farklı değişkenler ile birlikte çalışılmış olsa da yukarıda ifade edildiği üzere iki değişkenin bir arada çalışıldığı bir araştırmaya ulusal alan yazında rastlanmamış olması bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışmadan elde edilecek bulguların literatüre katkı sağlayacağı ve bu değişkenlerle çalışmak isteyen araştırmacılara destek olacağı düşünülmektedir.

Yukarıda ifade edilen alan yazın bilgileri ışığında araştırmanın problem durumunu oluşturan bu eksikliğin giderilmesi düşüncesiyle bu araştırmanın amacı, "Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisinin Belirlenmesi" olarak tespit edilmiştir. Araştırma bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ile öğretmenlerin mesleki etik davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden biri olan ilişkisel desen kullanılarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin bir arada ne ölçüde ve hangi yönde farklılaştığını araştırmayı amaçlayan bir modeldir. Var olan ya da geçmişteki bir durumu tanımlamayı hedefleyen yaklaşımlar, genel olarak tarama modelleri olarak adlandırılır. Tarama modellerinde, araştırma konusu oluşturan olgular, olduğu gibi tanımlanır. Bu süreçte herhangi bir değiştirme veya etkileme yapılmazken, gözleme dayalı bir şekilde çalışmanın yürütülmesi önemlidir (Karasar, 2009).

Çalışma Evreni ve Örneklem

Bu çalışmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, araştırmacıların ulaşımı kolay olan bireyleri veya grupları örneklemek için kullandıkları bir yöntemdir. Bu yöntem, örnekleme evrenindeki bireylerin veya grupların belirli bir özelliği taşımadığı durumlarda kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2014).

Çalışma evreni, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı için İstanbul İli, Kağıthane ilçesinde bulunan ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan 2149 öğretmenden

oluşmaktadır. Araştırmının örneklemi ise İstanbul'un Kâğıthane İlçesinde görevli 385 öğretmenden meydana gelmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin demografik bilgilerine yönelik yüzde ve frekans dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri

Gruplar		n	%
Cinsiyet	Erkek	160	41.60
	Kadın	225	58.40
Medeni durum	Evlü	269	69.90
	Bekar	116	30.10
Okul	İlkokul	225	58.40
	Ortaokul	90	23.40
	Lise	70	18.20
Yaş	20-30	67	17.40
	31-40	126	32.70
	41-50	149	38.70
	51 ve üstü	43	11
Eğitim durumu	Lisans	311	80.80
	Lisansüstü	74	19.20
Okuldaki öğretmen sayısı	1-20	88	22.90
	21-30	92	23.90
	31-40	82	21.30
	41 ve üzeri	123	31.90
Okuldaki görev süresi	1-3	157	40.80
	4-6	87	22.60
	7-9	72	18.70
	10 ve üzeri	69	17.90
Toplam hizmet süresi	1-5	49	12.70
	6-10	58	15.10
	11-15	78	20.30
	16-20	50	13
	21-25	94	24.40
	26 ve üzeri	56	14.50

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin demografik ve mesleki özellikleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Cinsiyete göre öğretmenlerin 160'ı erkek, 225'i kadın olarak tespit edilmiştir. Medeni duruma göre, 269 öğretmenin evli, 116 öğretmenin ise bekâr olduğu belirlenmiştir. Görev yapılan okul türlerine bakıldığında, 225 öğretmenin ilkokulda, 90 öğretmenin ortaokulda ve 70 öğretmenin lisede görev yaptığı görülmüştür. Yaş grupları incelendiğinde,

öğretmenlerin 67'sinin 20-30 yaş, 126'sının 31-40 yaş, 149'unun 41-50 yaş, 43'ünün ise 51 yaş ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde, öğretmenlerin 311'inin lisans mezunu, 74'ünün ise lisansüstü eğitim aldığı belirlenmiştir. Okullardaki öğretmen sayısına göre dağılım incelendiğinde, 88 öğretmenin 1-20 kişi arasında, 92 öğretmenin 21-30 kişi arasında, 82 öğretmenin 31-40 kişi arasında ve 123 öğretmenin 41 kişi ve üzeri çalışan bulunduğu okullarda görev yaptığı görülmüştür. Okuldaki görev süresi dikkate alındığında, 157 öğretmenin 1-3 yıl, 87 öğretmenin 4-6 yıl, 72 öğretmenin 7-9 yıl, 69 öğretmenin ise 10 yıl ve üzeri bir süre görev yaptığı anlaşılmıştır. Toplam hizmet süresine göre ise 49 öğretmenin 1-5 yıl, 58 öğretmenin 6-10 yıl, 78 öğretmenin 11-15 yıl, 50 öğretmenin 16-20 yıl, 94 öğretmenin 21-25 yıl, 56 öğretmenin ise 26 yıl ve üzeri bir süre çalıştığı tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çoğunluğunun ilkokulda görev yaptığı ve lisans mezunu olduğu gözlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırma verilerini toplamak amacıyla "*Demografik Bilgi Formu*", "*Öğretmen Etik Davranışlar Ölçeği*" ve "*Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği Ölçeği*" kullanılmıştır.

Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ölçeği

"*Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği Ölçeği*", Özmen ve Yörük (2007) tarafından geliştirilen 5'li Likert tipi bir ölçektir. Bu ölçek, okul yöneticilerinin iletişim süreçlerindeki etkililik düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Faktör analizi sonucunda 17 maddeden oluşan ölçekte ters maddeler de yer almaktadır. KMO değeri 0.64 şeklinde bulunmuş olup, bu durum anketin uygulanabilirliğinin iyi olduğunu gösterir. Anketin iç tutarlılık değeri ise Cronbach Alpha katsayısı $\alpha = 0.90$ olarak belirlenmiştir (Özmen ve Yörük, 2007). Elde edilen bu veriler, 17 maddeden meydana gelen, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğini ölçmek için ölçme aracının güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir. "*Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği Ölçeği*"; "*İletişim Yönetimi*" (4 madde), "*Yönetici İlgisi*" (7 madde), "*Öğretime Odaklaşma*" (2 madde) ve "*Çevreyle Bütünleşme*" (4 madde) olmakla birlikte toplam dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırma da yapılan doğrulayıcı faktör analizinde KMO değeri 0.88 bulunmuş olup, geçerlik ve güvenilirlik analizinde hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı $\alpha = 0.93$ olarak belirlenmiştir.

Öğretmen etik davranışlar ölçeği

"Öğretmen Etik Davranışlar Ölçeği", Çelebi ve Akbağ (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin güvenirlik analizinde, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.86 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Alt ölçek Alpha değerleri .44 ve .81 arasında değişmektedir. Yapılan güvenirlik ve geçerlik değerleri ile ulaşılan sonuçlara göre, ölçeğin psikometrik özelliklerinin etik davranış boyutlarının tespit edilmesi bakımından tatmin edici bir düzeyde olduğu kabul edilmiştir.

"Öğretmen Etik Davranışlar Ölçeği" alt boyutları; "Ahlaki Düşünce", "İnsani Duyarlılık", "Erdemlilik", "Mesleki Yükümlülük", "Görev Bilinci" olarak toplam beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte derecelendirme maddeleri olarak, beşli likert tipi kullanılmıştır. Ölçekten hesaplanarak alınabilen en az puan 26 iken en çok puan 130'dur. Ölçek toplam puanı alınabiliyor ve ters madde yoktur (Göksoy ve Özpınar, 2022). Ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanların dışında toplam puan da alınabilmektedir (Çelebi ve Akbağ, 2012). Analiz sonuçları göz önünde bulundurularak ölçeğinin kullanılabilirlik açısından yeterli olduğu söylenebilir.

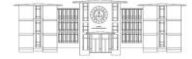
Yapılan araştırma neticesinde "Öğretmen Etik Davranışlar Ölçeği", öğretmenlere uygulanabilir. Bu araştırma da yapılan doğrulayıcı faktör analizinde KMO değeri 0.93 bulunmuş olup, geçerlik ve güvenirlik analizinde hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı $\alpha=0.97$ olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ile öğretmen etik davranışlar ölçeği alt boyutları hesaplanarak Cronbach Alpha değerleri Tablo' 2 de sunulmuştur.

Tablo 2

Ölçeklerin alt boyutları Cronbach Alpha değerleri

Ölçek	Alt boyutları	Cronbach's a
Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği	Yönetici ilgisi	0.85
	İletişim yönetimi	0.88
	Çevreyle bütünleşme	0.89
	Öğretime odaklaşma	0.83
Öğretmen etik davranışları	Görev bilinci	0.88
	Erdemlilik	0.90
	İnsani duyarlılık	0.92
	Mesleki yükümlülük	0.83
	Ahlaki düşünce	0.87

Tablo 2'de ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizlerinin Cronbach Alpha değerleri sunulmuştur. Kalaycı'ya (2006) göre, Cronbach Alpha değerlerinin 0.80 ile 1.00 arasında olması, yüksek düzeyde güvenilirlik olarak kabul edilmektedir. Yapılan analizler sonucunda, ölçeklerin alt boyutlarına ait Cronbach Alpha değerlerinin yüksek düzeyde güvenilirlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ölçeklerin Türkçeye uyarlanması veya geliştirilmesi süreçlerinde ilgili araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca, araştırmacının uygulanabilmesi için İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Veri toplama araçları, araştırmacı tarafından İstanbul'un Kâğıthane ilçesinde görev yapan ilkökul, ortaokul ve lise öğretmenlerine uygulanmıştır. Uygulama sırasında, gönüllülük esasına dayalı bir çalışma yürütülmüş ve ölçeklerin samimiyetle yanıtlanması için öğretmenlere gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, ölçeklerden elde edilen verilerin yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacağı ve gizlilik ilkeleri gereği başka kişilerle paylaşılmayacağı açıkça belirtilmiştir.

Katılımcılara ölçek uygulanmış ve elde edilen veriler, SPSS 26 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilere uygulanabilecek analiz türlerini belirlemek amacıyla, verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmada, veriler üzerinde frekans ve yüzdelik dağılımı, normallik testi, pearson korelasyon analizi, basit regresyon ve çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler, araştırmacının amaçları doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkileri ve etkileri değerlendirmek için kullanılmıştır.

Çoklu bağlantılılık sorununa yönelik varyans artış faktörü VIF değeri kontrol edildiğinde $VIF < 10$, tolerans değerinin $1/VIF > 0,10$, durum indeksi $CI < 30$ olduğu görülmüş olup, çoklu bağlantı sorununun olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3'te, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının normallik analizi sonuçları yer almaktadır. Bu kapsamda, Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerleri analiz edilerek, verilerin normal dağılıma uygunluğu değerlendirilmiştir.

Tablo 3

Skewness – Kurtosis normallik test sonuçları

	<i>n</i>	<i>p</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
<i>Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ölçeği</i>	385	.001	-.580	-.042
<i>Öğretmen etik davranışları ölçeği</i>	385	.000	-.561	-.810

Tablo 3 incelendiğinde araştırmada kullanılan veri toplama araçların normallik analizi, Skewness – Kurtosis testi ile çarpıklık-basıklık analizleri gerçekleştirilmiştir. Çarpıklı-basıklık değerleri normal dağılım göstermesi için Tabachnick ve Fidell' e (2015) göre -1,5 ile +1,5 arasında değerler alması gerekmektedir. Ölçeklerden elde edilen verilerin bu değerler arasında olması sebebiyle çarpıklık ve basıklık kat sayıları incelendiğinde verilerin normallik gösterdiği söylenebilir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde veriler üzerinde yapılmış olan analizler ve analizler sonucunda elde edilmiş bulgular ile bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ve öğretmenlerin mesleki etik davranışları arasındaki ilişkiye yönelik pearson korelasyon analizi Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin alt boyutları ile öğretmenlerin mesleki etik davranışları alt boyutları arasındaki pearson korelasyonu analizi

Alt Boyutlar	Görev bilinci	Erdemlilik	İnsani duyarlık	Mesleki yükümlülük	Ahlaki düşünce	Toplam
Yönetici ilgisi	-0.050	-0.084	-0.016	-.114*	-0.059	-0.078
İletişim yöntemi	.294**	.215**	.214**	.204**	.271**	.295**
Çevreyle bütünleşme	0.073	0.076	0.011	.163**	0.040	0.090
Öğretme odaklaşma	.131**	0.095	.178**	.163**	.155**	.169**
Toplam	.197**	.126*	.163**	.158**	.173**	.199**

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 4 incelendiğinde, yapılan pearson korelasyon analizine göre "Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkliliği Ölçeği" ile "Öğretmen Etik Davranışları Ölçeği" alt boyutlarından "yönetici ilgisi" ile "mesleki yükümlülük" alt boyutlarında negatif yönlü ve düşük düzeyde ($r = -.114$; $p < .05$); "iletişim yönetimi" ile "görev bilinci" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r = .295$; $p < .01$); "iletişim yönetimi" ile "erdemlilik" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r = .215$; $p < .01$); "iletişim yönetimi" ile "insani duyarlık" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r = .214$; $p < .01$); "iletişim yönetimi" ile "mesleki yükümlülük" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r = .114$; $p < .01$); "iletişim yönetimi" ile

"ahlaki düşünce" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.271$; $p<.01$); "iletişim yönetimi" ile "öğretmen etik davranışlar" alt boyutları toplam puanı arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.295$; $p<.01$), ilişki vardır.

"Çevreyle bütünleşme" ile "mesleki yükümlülük" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.163$; $p<.01$); "öğretime odaklaşma" ile "görev bilinci" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.131$; $p<.01$); "öğretime odaklaşma" ile "insani duyarlılık" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.178$; $p<.01$); "öğretime odaklaşma" ile "mesleki yükümlülük" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.163$; $p<.01$); "öğretime odaklaşma" ile "ahlaki düşünce" alt boyutlarında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.155$; $p<.01$); "öğretime odaklaşma" ile "öğretmen etik davranışlar" alt boyut toplam puanı arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.169$; $p<.01$), ilişki vardır.

"Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutlarının toplam puanı ile "görev bilinci" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.197$; $p<.01$); "okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutu toplam puanı ile "erdemlilik" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.126$; $p<.01$); "okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutu toplam puanı ile "insani duyarlılık" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.163$; $p<.01$); "okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutu toplam puanı ile "mesleki yükümlülük" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.158$; $p<.01$); "okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutu toplam puanı ile "ahlaki düşünce" alt boyutu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.173$; $p<.01$); "okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği" alt boyutu toplam puanı ile "öğretmen etik davranışları" alt boyutları toplam puanları arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde ($r=.199$; $p<.01$), anlamlı yönde ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına etkisi olup olmadığına ilişkin yapılan regresyon analizi Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını yordamasına ilişkin basit regresyon analizi

Bağımsız	Bağımlı	Std.		β	t	p
değişken	değişken	B	hata			
Sabit		3.735	.214		17.437	.000
Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ölçeği toplam	Öğretmenlerin mesleki etik davranışları	.262	.066	.199	3.970	.000

$F=15.758; p=.000; R^2= .040$

Tablo 5'te, yapılan basit regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda, anlamlılık düzeyinin $p<.05$ olduğu görülmüş ve bu durum regresyon modelinin anlamlı olduğunu göstermiştir. İlişkinin yordanmasına yönelik yapılan analiz, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin, öğretmenlerin mesleki etik davranışları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur ($F=15.758; .199; p<.05$). Bu bulgular, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarının %4'ünün, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ile açıklanabildiği tespit edilmiştir. R^2 değerine bakıldığında, bu etkinin açıklayıcı gücünün %4 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, okul yöneticilerinin etkili iletişim becerilerinin, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını destekleyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin toplam puanı ve alt boyutlarının, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını yordama düzeyine ilişkin yapılan çoklu regresyon analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin toplam puan ve alt boyutlarının öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını yordamasına ilişkin yapılan çoklu regresyon analizi

Bağımsız değişken	Bağımlı değişken	B	Std. hata	(β)	t	p
Sabit		3.735	.214		17.437	.000
Yönetici ilgisi	Öğretmen	-.030	.048	-.032	-.626	.532
İletişim yönetimi	etik	.156	.030	.267**	5.199	.000
Çevreyle bütünleşme	davranışları	.013	.039	.017	.329	.742
Öğretme odaklaşma		.059	.026	.117**	2.306	.022

$F=10.818; p=.000 R^2=.102$

Tablo 6 incelendiğinde, "Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiği Ölçeği" alt boyutları ile "Öğretmen Etik Davranışları Ölçeği" arasındaki ilişkiyi yordamak amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda, okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği alt boyutlarından "iletişim yönetimi" alt boyutunun, öğretmenlerin etik davranışları üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir ($F=10.818; 267; p<.05$). Ayrıca, "öğretme odaklaşma" alt boyutunun da öğretmenlerin mesleki etik davranışlarına pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta=.117; p<.05$). R^2 değerine bakıldığında, "iletişim yönetimi" ve "öğretme odaklaşma" alt boyutlarının, öğretmenlerin etik davranışlarının %10.2'sini açıkladığı belirlenmiştir. Bu bulgular, okul yöneticilerinin etkili iletişim süreçlerinin, öğretmenlerin mesleki etik davranışları üzerinde önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

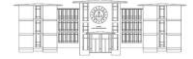
Elde edilen araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin iletişim kurarak bilgi paylaşımı, güvene dayalı ortam oluşturulması, nitelikli iletişim kurulması, iyi bir dinleyici olması ve dinleyicilerin ihtiyaçlarını dikkate alması öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Yönetici ve öğretmen iletişimi ile ilgili

çalışmaların birçoğunda (Celep, 1992; Çubukçu ve Döndar, 2003; Özkan, 2006) eğitim kurumlarında iletişim sürecine diğer süreçler gibi dikkat edilmesi gerektiği ve özellikle yönetici ile öğretmen arasında kurulan nitelikli iletişiminin eğitim-öğretim faaliyetlerinde verimliliği ve kaliteyi artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği, "iletişim yönetimi" ve "öğretime odaklaşma" alt boyutlarında yüksek düzeyde, "çevreyle bütünleşme" ve "yönetici ilgisi" alt boyutlarında orta düzeydedir. Kocabaş ve Karaköse (2005) yaptıkları çalışmada devlet okullarında çalışan öğretmenlere göre okul yöneticilerinin "iletişim ve yönetim becerileri" alt boyutlarında yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşarak, öğretmenlerin yöneticileriyle sorunları rahat ve açık bir şekilde paylaşmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Önsal (2012) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin "iletişim becerileri" alt boyutunun öğretmen davranışlarını olumlu yönde etkilediğini ve bununda arttırılarak geliştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Okul yöneticileri, "yönetici ilgisi" alt boyutunu etkili dinleme becerisini ile açık ve çok yönlü iletişim sağlayıp "çevreyle bütünleşme" alt boyutunu ise sosyal sermaye becerilerini geliştirip diğer kurumlarla etkili iletişim kurarak iletişim ve yönetim becerilerini geliştirebilirler. Ayrıca Aksoy (2005) ilköğretim okul yöneticileri motivasyonun öğretmenler için önemini bilmelerine rağmen öğretmenlerin motivasyonunu arttırmak için gerekli olan "iletişim becerileri" alt boyutunu uygulamadıklarını söylemiştir. Büyük okullarda çalışmanın verdiği iş yükü sebebiyle seminer, toplantı gibi durumlar haricinde çalışanların birbirleriyle iletişim kurma ve karşılaşma ihtimalinin düşük olması gibi nedenler çalışanlar arasında yardımlaşma, takım ruhu, arkadaşlık ilişkisinin gelişmesinde ve grup içi çalışmalara öncelik verme davranışlarının azalmasına neden olmaktadır (Altinkurt ve Yılmaz, 2010). Csizer ve Dörnyei'ye (2005) göre motivasyon ile başarı arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir. Okul yöneticilerinin uygulamaları, alana ilişkin teknik ve yöneticilik bilgisi ile bu bilgilerin okula etkileri ve iletişim becerisini de içine alan insani ilişki becerileri hem okul kültürü hem de okul yönetimi açısından dikkate alınması gereken farklılıklardandır (Açıkalın, 1995). Bu durum okul yöneticisinin iletişim becerisi konusunda "çevreyle bütünleşme" ve "yönetici ilgisi" alt boyutlarının orta düzeyde olduğunu ve okul yöneticilerinin iletişim konusunda daha hassasiyet göstermele ve kendilerini geliştirmeleri gerektiği söylenebilir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre; okul yöneticilerinin "iletişim yönetimi" ve "öğretime odaklaşma" iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarının pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Yaptıkları birçok çalışmada benzer sonuçlar elde eden Kowalski, McCord, Petersen

Young ve Ellerson (2010) okul yöneticilerinin öğretmenler ile pozitif iletişim kurmasının, eğitimi olumlu etkilediğini ve birçok eğitim problemine çözüm bulunduğunu söylemiştir. Şimşek'in (2003) okul yöneticilerinin iletişim becerisi ile okul kültürü arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü ilişkinin öğretmen davranışları üzerinde iletişimin önemini ortaya koymuştur. Şimşek ve Altinkurt' un (2009) araştırmasında ise öğretmenler, yöneticilerin iletişim becerilerini genel anlamda olumlu bulmuş ancak becerilerin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Nitelikli iletişim kurmadan istenilen görevlerin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi, kararların uygulanması ve amaçlara ulaşılması mümkün değildir (Lunenburg ve Ornstein, 2013). Aynı zamanda; Özbudak'ın (2009) öğretmenler ile yöneticiler arasında iletişimin etkililiği için gerekli şartlar oluşturulduğunda okulların hedeflerine kolaylıkla ulaşacağı; Polat (2019) ise iletişim ile kurum çalışanlarının örgütsel bağlılığı ve iş doyumunun arttırılabileceği şeklindeki ifadesi iletişimin öğretmen davranışlarına etkisinde vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu göstermiştir.

Polat (2009), bilgi temelli güvenin düzenli iletişim ile oluştuğunu ifade etmektedir. Alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeyleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda; Aydoğan (2011), Bouteneff (2006), Çelebi ve Akbağ (2012), Kanat ve Erkan (2021), Kuusisto vd. (2012), Manolova (2011), Pelit ve Güçer (2006), Tezuçar (2019) gibi araştırmacılar mesleki etik ilkeler konusunda yüksek hassasiyet ve mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda etik davranışlarda kadınların erkeklere göre daha duyarlı davrandıkları tespit edilmiştir. (Jones ve Gautschi, 1988; Borkowski ve Ugras, 2004). Çelebi ve Akbağ (2012) tarafından genel ve Anadolu liselerinde çalışan 231 öğretmen üzerinde etik davranışların öğretmenlerde belirlenmesi ve bu etik davranışların çeşitli değişkenlerle farklılaşım farklılaşmadığını tespit etmek için bir çalışma yapılmıştır. Öğretmenlerin mesleki etik davranış düzeylerinin, eğitim kalitesini olumlu yönde etkilediği dikkate alındığında, okul yöneticisinin etkili iletişim becerisine sahip olmasının önemli olduğu söylenebilir.

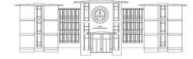
Yapılmış olan analiz sonuçlarına göre; okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ile öğretmenlerin mesleki etik davranışları alt boyutları toplamı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Güneş (2007) okul yöneticisinin iletişim becerisi yönünden öğretmen beklentisinin yüksek düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle okul yöneticilerinin iletişim konusunda gelişim sağlamalarını ve öğretmenlerin isteklerini önemsemelerini belirtmiştir. Okul

yöneticilerinin iletişim becerilerinin yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği "iletişim yönetim" ile "öğretime odaklanma" alt boyutlarının öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiğinin öğretmenlerin mesleki etik davranışlarını yordayıcı bir etkisi olduğu yapılan analiz sonuçlarında görülmüştür. Ülkü (2014) tarafından yapılmış olan bir araştırmada; öğretmenlerin sahip olduğu meslek etiği alt boyutlarından "mesleki yükümlülük", "ahlaki düşünce", "görev bilinci" ve "erdemlilik" boyutları; öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranış düzeyinin genel ortalamalarını anlamlı olarak ve pozitif yönde yordamaktadır. Okul yöneticisi, etkili iletişim sağlayarak öğretmenin ihtiyaç ve ilgisini belirlemek ve bu ihtiyaç ve ilgiye cevap vermek şartıyla, öğretmen güvenini sağlayabilir. Yöneticiye duyulan güven, kurumun hepsini kapsayacağından, öğretmenin örgütsel güvenini de gerçekleştirmiş olur. Bunun için okul yöneticilerinin mesleki kıdemine göre öğretmen seçmek yerine, alanında eğitim yönetimi eğitimi almış kişilerin tercih edilmesi önerilmektedir. Alanında eğitim yönetimini alan kişiler, yönetimin önemli işlevi olan iletişim hakkında da yeterli donanım ve bilgiye sahip olacak ve aynı zamanda da okuldaki iletişim ortamını daha iyi yönetebileceklerdir.

Araştırma bulgularına dayanarak okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği, öğretmenlerin mesleki etik davranışları ile ilgili ilke ve davranışlara yüksek düzeyde sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre uygulayıcılara yönelik, okul yöneticileri orta düzeyde olan yönetici ilgisini açık ve çok yönlü iletişim sağlayarak, yasal gücüne kullanan yöneticiler değil lider yönetici yaklaşımı ile öğretmenlerin mesleki etik davranış düzeylerini artırmaya yönelik sosyal ve kültürel faaliyetler düzenleyebilir. Okul yöneticileri ile öğretmenlerin birbirlerini tanımalarına, kaynaşmalarına ve anlamalarına imkân sunacak ortamlar hazırlayabilir. İletişim yönetim becerilerini arttırmak için uygulamalı hizmet içi eğitim seminerinde iletişim teknikleri kurslarına alınarak okul yöneticilerinin iletişim becerileri arttırılabilir. Okul yöneticileri öğretmenlerin kişilik özelliklerini, duygu ve düşüncelerini dikkate alarak öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre iletişim kurmaya özen gösterebilir ve motive edici bir iletişim tarzı benimseyebilir. Araştırmacılara yönelik olarak öğretmenlerin mesleki etik davranışlarında etkili olabileceği düşünülen yöneticilerin liderlik özellikleri, yönetim stratejileri, adalet algıları, örgütsel bağlılık ve kişilik özellikleri gibi farklı örgütsel değişkenler üzerinde de çalışmalar yapılabilir.

Etik Beyan

"Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi" başlıklı makalenin özgün bir araştırma olduğunu; araştırmanın bütün aşamalarında (hazırlık, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, sunum) bilimsel etik, ilke ve kurallara uygun davrandığımızı; bu çalışma kapsamında yararlanılan eserlerin tamamına kaynakçada yer verdiğimizizi; verileri kullanırken veriler üzerinde bir değişiklik yapmadığımızı; araştırmanın intihal içermediğini; [Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi](#) ile [Yayın Etiği Komitesi \(COPE\) İlkelerinin](#) tüm şartlarını ve koşullarını kabul ederek etik görev ve sorumluluklara riayet ettiğimizi beyan ederiz. Araştırmamızla ilgili beyanımıza aykırı herhangi bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkabilecek ahlaki ve hukuki bütün sonuçları kabul edeceğimi beyan ederim.

Etik Kurul Onayı

"Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi" başlıklı makale için İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulundan 03/05/2023 tarihli ve 2023/04 sayılı toplantı kararı ile etik onayı alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi" başlıklı makalenin hiçbir şahıs, kurum ve kuruluş ile bir çıkar çatışması bulunmadığı gibi yazarlar arasında da bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkı Beyanı

"Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi" başlıklı makalenin yazarları olarak katkı oranlarının aşağıda belirtildiği gibi olduğunu beyan ederiz.

1. Fikir/kavram (araştırma için fikir ya da hipotezin oluşturulması)
2. Tasarım/dizayn (araştırma sonucuna ulaşmak için yöntemin planlanması)
3. Denetleme/danışmanlık (araştırmanın organizasyonu ve seyrinin gözetimi için sorumluluk alınması)
4. Kaynaklar (araştırma için personel, katılımcı, mekân, finansal kaynak, araç gereç sağlanması)
5. Malzemeler (araştırma için malzeme temin edilmesi)
6. Veri toplama/işleme (araştırma verisinin toplanması ve verinin işlenmesi)

7. Analiz/yorum (verinin analiz edilmesi ve yorumlanması)
8. Literatür taraması (literatür taraması için sorumluluk alınması)
9. Makale yazımı (araştırmanın tümü veya asıl bölümünün yazımı için sorumluluk alınması)
10. Eleştirel inceleme (araştırmayı teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil, aynı zamanda entelektüel ve akademik içerik açısından araştırma üzerinde eleştirel inceleme yapılması)

Tablo 4

Yazar Katkı Beyanı

Katkı veren yazar	Katkı türü ve katkı oranı
Tufan Uludağ	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 %50
Orkun Osman Bilgivar	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 %50

Destek ve Teşekkür Beyanı

“Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkilliliğinin Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlarına Etkisi” başlıklı makale için herhangi bir destek ve teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ada, Ş., Çelik, Z., Küçükali, R., ve Manafzadeh Tabriz, S. (2015). Okul yöneticilerinin iletişim becerilerine ilişkin yönetici ve öğretmenlerin algılama düzeyleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 101-114.
- Açıkalın, A. (1995). *Toplumsal kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği* (2. baskı). Pegem Yayın.
- Açıkalın, A. (1998). *Toplumsal kuramsal ve teknikleri ile okul yöneticiliği*. Akademi Yayıncılık.
- Açıkalın, A. (2007). *Bir insan olarak okul müdürü*. Pegem Akademi.
- Aksoy, İ. (2005). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okulda değişim yönetiminin gerçekleştirilmesinde, örgütsel iletişimin rolüne ilişkin algıları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Altinkurt Y., ve Yılmaz, K. (2010). Değerlere göre yönetim ve örgütsel adalet ilişkisinin ortaöğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(4), 463-484.
- Arslan Namlı, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mesleki etik ilkelerine uyma düzeyleri. *Journal of International Social Research*, 10(49), 389-395.

- Arslantaş, C. ve Dursun, M. (2008). Etik liderlik davranışının yöneticiye duyulan güven ve psikolojik güçlendirme üzerindeki etkisinde etkileşim adaletinin dolaylı rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1) 111-128.
- Aybek, B., ve Demir, R. (2012). Öğretmenlik mesleğinde etiğin önemi ve öğretmenlerin sahip olması, gereken etiksel davranışların incelenmesi. EYFOR-III Eğitim Yönetimi Forumu. *Eğitimde Nitelik ve Yenileşme Bildiriler Kitabı*. 12-13 Ekim 2012. 143-155
- Aydın, İ. (2012). *Eğitim ve öğretimde etik*. Pegem Akademi Yayınları.
- Başar, H. (1997). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Borkowski, S. C. ve Ugras, Y. J. (2004). The ethical attitudes of students as a function of age, sex and experience. *Journal of Business Ethics*, 11(12), 961–979.
- Bouteneff, M. C. (2006). *Ethical dimensions of work-related issues faced by public-school principals and resources to help them resolve these issues*. [Doctoral dissertation]. Columbia University.
- Brown, M. E. & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The leadership quarterly*, 17(6), 595-616.
- Bruneau, S. (1998). Adding PEP (protocol, ethics, and policies) to the preparation of new professionals. *Ethics and Behavior*, 8(3), 249–267.
- Bull, B. (1993). Ethics in the pre-service curriculum. In K. Strike and L. Ternasky (Eds.), *Ethics for professionals in education* (69-83). Teachers College Press.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Campbell, E. (2013). Cultivating moral and ethical professional practice: Interdisciplinary lessons and teacher education. In M. Sanger and R. Osguthorpe (Ed.), *The moral work of teaching and teacher education: Preparing and supporting practitioners* (29-43). Teachers College Press.
- Celep, C. (1992). İlkokullarda yönetici öğretmen iletişimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 8
- Celep, C. (2000). *Eğitimde örgütsel adanma ve öğretmenler*. Anı Yayıncılık.
- Coombs, J. (1998). Educational ethics: Are we on the right track? *Educational Theory*. 48(4), 555–569.
- Csizer, K. & Dörnyei, Z. (2005). Language learners' motivational profiles and their motivated learning behavior. *Language Learning*, 55(4), 613-659.
- Cullen, J. B., Victor, B. & Stephens, C. (1989). An ethical weather report: Assessing The Organization's Ethical Climate. *Organizational Dynamics*, 18(2), 50- 62.
- Çelebi, N. ve Akbağ, M. (2012). Genel liselerde çalışan öğretmenlerin etik davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma, *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 425-441.
- Çubukçu, Z. ve Döndar, İ. (2003). Okul yöneticilerinin iletişim becerilerine ilişkin algı ve beklentileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 157, 261-269

- Demirkasimoğlu, N. ve Kuru-Çetin, S., (2015). Öğretmen ve yöneticilerin etik ve etik dışı davranışlarının basına yansımaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 34, 95-110.
- Erdem, A. ve Şimşek, S. (2013). Öğretmenlik meslek etiğinin irdelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 185-203.
- Erdoğan, Ç. (2012). İlkokul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 503-718
- Erdoğan, M., Kırılmaz, H. ve Arslanoğlu, A. (2018). Enformel iletişimin etik iklim algısı üzerine etkisi: Bir kamu hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 5(2), 109-118.
- Ewing, A.C. (1984). *Ethics, teach yourself books*, p.179
- Ferhanji, A. A., Seferzade, H. & Khademi, M. (2014). *Organizational communication theory*. Resa Yayınları.
- Goodlad, J. (1990). *Teachers for our nation's schools*. Jossey-Bass.
- Göksoy, Ş. (2022). *Ortaokul öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile mesleki etik davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Gözütok, F. D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (1): 83-99
- Gül, .D. ve Gökçe, Ö. (2008). Örgütsel etik ve bileşenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 377-389.
- Güneş, A. (2007). Kişiler arası iletişim sürecinde beden dili kavramı ve rolü üzerine kuramsal bir çalışma. *E-Journal Of New World Sciences Academy*.
- Helvacı, M. A. ve Aydoğan, İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-60. <https://doi.org/10.12780/UUSB91>
- Hoy W. K. & Miskel C. G. (1991). *Educational administration. Theory and research*. R.R. Donnelley and Sonsn Company
- İnan, E. ve Pekün, B. (2009, 7-9, Ekim). *Siyasal iletişim, "Sanal serbest kürsüler" ve iletişim etiği*. Medya ve Etik Sempozyumu, Elazığ, Türkiye.
- Jones, T. M. & Gautschi, F. H. (1988). Will the ethics of business change? A survey of future executives. *Journal of Business Ethics*, 7(4), 231-248.
- Kalaycı, Ş. (Ed.). (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım.
- Kanat, K. ve Erkan, N. S. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarının ve etik ikilemelerinin incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 5(3), 212-224.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, A. (2013). İlköğretim öğretmen adayları için meslek etiğinin önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 304-318.

- Karslı, M. (2004). *Yönetmelikliklik*. Pegem Akademi.
- Kirel, Ç. (2000). *Örgütlerde etik davranışlar, yönetimi ve bir uygulama çalışması*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kocabaş, İ. ve Karaköse, T. (2005). Okul müdürlerinin tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 79-93.
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 143-149.
- Kowalski, T. J., Mc Cord, R. S., Petersen, G. J., Young, I. P. & Ellerson, N. M. (2010). *The American school superintendent: 2010 decennial study*. Little Field Education
- Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve "Etikler". *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423(1), 7-9.
- Kuusisto, E., Kirsi T. & Rissanen, I. (2012). Finnish teachers' ethical sensitivity. *Education Research International*, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2012/351879>
- Levent, A. F. (2021). *Eğitimde ahlak ve etik*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lunenburg, F & Ornstein, A. (2013). *Eğitim yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Manolova, O. (2011). *Mesleki etik ilkelere ilişkin Türkiye ve Moldova'daki ilköğretim okulu öğretmenlerinin görüşleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Maxwell, B. & Schwimmer, M. (2016). Professional ethics education for future teachers: A narrative review of the scholarly writings. *Journal of Moral Education*, 45(3), 354-371.
- MEB (2017). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikler. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_G_ENEL_YETERLYKLERI.pdf adresinden 17.10.2024 tarihinde alınmıştır.
- Önsal, A. (2012). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul kültürü arasındaki ilişkisi*. [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Özan, B. M. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin iletişim becerilerinin öğretmen ve yönetici bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 24, 153-160
- Özbudak, F. (2009). *Yönetici-öğretmen iletişimi-İstanbul ili Küçükçekmece ilköğretim okulları örneği*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Özmen F., ve Yörük, S. (2007). Okul yöneticilerinin iletişim sürecindeki etkililiği ölçeğinin geliştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 174, 88-105.
- Özpinar, H. (2022). *Öğretmen etik davranışları ile ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları arasındaki ilişki*. [Yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.

- Polat, A. (2019). *Okul müdürlerinin performans değerlendirmelerine ilişkin öğretmen alguları* [Yayınlanmış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Polat, S. (2009). Eğitim örgütleri için sosyal sermaye: *Örgütsel Güven*. Pegem Yayınları.
- Strike, K. (1990). Teaching ethics to teachers: What the curriculum should be about. *Teaching and Teacher Education*, 6(1), 47–53.
- Strike, K. A., & Soltis, J. F. (1985). *The ethics of teaching*. Teachers College Press.
- Strike, K. A., & Soltis, J. F. (2004). *Ethics for teachers: An introduction*. Teachers College Press.
- Şimşek, Y. (2003). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul kültürü arasındaki ilişki*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Şimşek, Y., ve Altınkurt, Y. (2009). Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin okul müdürlerinin iletişim becerilerine ilişkin görüşleri. *Akademik Bakış*, (17), 136-151.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (Çev. Baloğlu, M.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Taymaz, H. (2007). *Okul yönetimi*. Pegem Yayıncılık.
- Tezuçar, C. (2019). *Öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri benimseme düzeyleri ile etkili öğretmen özellik ve davranışlarının incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Uras, M. (2008). Eğitimin toplumsal temelleri (s. 216-272). *Eğitim bilimine Giriş* (Editör: Erdal Toprakçı). Ütopya.
- Ülkü, M. (2014). *İlkokul öğretmenlerinin iş etiği ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki: Gaziantep ili örneği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Zirve Üniversitesi.
- Walters, S., Heilbronn, R. & Daly, C. (2017): Ethics education in initial teacher education: pre-service provision in England. *Professional Development in Education*, (44)3. 385-396. DOI:10.1080/19415257.2017.1318773.
- Warnick, B. R., & Silverman, S. K. (2011). A framework for professional ethics courses in teacher education. *Journal of Teacher Education*, 62(3) 273–285.
- Watras, J. (1986). Will teaching applied ethics improve schools of education? *Journal of Teacher Education*, 37(3), 13–16.
- Yılmaz, Ercan (2002) *Milli Eğitim Bakanlığının bir biriminde toplam kalite yönetiminin özünü oluşturan etik değerlerin algılanmasına yönelik bir durum çalışması* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.
- YÖK (2018, 2020). Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlarına İlişkin YÖK Duyurusu. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf adresinden 17.10.2024 tarihinde alınmıştır.